

VODIČ ZA SLEDEĆE KORAKE OKO SUNCA

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

1.

SLIKA I PRILIKA

KORISTI I TROŠKOVI

VODIČ
ZA SLEDEĆE KORAKE OKO
SUNCA

KAKO DO VEĆEG KORIŠĆENJA SUNČEVE ENERGIJE U SRBIJI?

U Srbiji postoje značajne mogućnosti za veće korišćenje sunčeve energije.

Srbija ima oko **40% više** osunčanosti, odnosno solarne energije od evropskog proseka, ali je njeno korišćenje za proizvodnju električne energije beznačajno.

U PRILOG VEĆEM KORIŠĆENJU
SUNČEVE ENERGIJE U SRBIJI I
OPRAVDANOSTI AKTIVNOSTI U
OVOJ OBLASTI GOVORI I SLEDEĆE:

Stalno smanjivanje cene opreme (sada je već dostignuta cena od **manje od 1€/kW**).

Očekivani porast cene električne energije (za privredne subjekte i javni sektor **cena je** dostigla **0,10€/kWh**).

Zainteresovanost kako fizičkih tako i pravnih lica za ugradnju solarnih elektrana, Procena je da u Srbiji već ima projekata sa oko **15-16 MW instalisane snage**.

Mogućnosti udruživanja koja otvara priliku za smanjenje cene opreme.

Zainteresovanost kako fizičkih tako i pravnih lica za ugradnju solarnih elektrana.

Određena dobra volja državnih institucija (pre svega ministarstva zaduženog za pitanja energetike) da uvede neophodne promene propisa kako bi se omogućilo neto merenje i uпростile administrativne procedure.

Značajno unapređena predvidljivost proizvodnje koja predstavlja veoma važan činilac za trgovinu električnom energijom, te prednosti koje solarne elektrane pružaju u ovom smislu.

PRIMER SA VOŽDOVCA, ILITI

TRENTNE BARIJERE SA KOJIMA SE SUOČAVAJU DOMAĆINSTVA I FIZIČKA LICA KOJA SE ODLUČE DA KORISTE SUNČEVU ENERGIJU

FEN ZA KOSU!

'Motivacija za postavljanje solarnih panela na krov naše kuće je bila sa jedne strane finansijska - na duge staze niski troškovi električne energije. Dok je sa druge to odgovor na sve veće zagađenje vazduha - koje je u mom komšiluku, zbog loženja na uglj i drva, veoma očigledno. Naravno i ubeđenje da su građani neophodni deo energetske tranzicije.'

TEHNIČKO-ADMINISTRATIVNE PREPREKE

BROJKE

U gradnji je primenjen standard Pasivne kuće (max. 60 kWh/m² godišnje za ukupnu upotrebu energije). Za grejni sistem odabrano je energetski efikasno rešenje – toplotna pumpa vazduh-vazduh – koja koristi trećinu energije kada se uporedi sa uobičajenim načinima grejanja na struju. Površina je bila dovoljna za **8 panela** (oko 14 m² krova), maksimalne proizvodnje 2kW.

SLOVA

'Cilj nije bila energetska nezavisnost (odnosno potpuno isključenje sa elektro-energetske mreže) - što bi bilo veoma skupo, a i nepotrebno rešenje - već smo se vodili idejom da **treba poslati višak proizvedene energije** (ono što sami direktno ne koristimo) u mrežu.'

Nedostatak jasnih, lako dostupnih informacija: od strane distributera solarnih panela, Elektroprivrede Srbije koja upravlja mrežom, firmi koje otkupljuju energiju (državnih ili privatnih), državnih institucija.

Nedostatak procedura za priključenje male solarne elektrane na mrežu, prilagođenih fizičkim licima i elektranama malih i jako malih snaga.

Zahteva se trofazno priključenje elektrane na distributivni sistem električne energije, umesto monofaznog. Za elektranu snage 2kW to je potpuno nepotrebno. Prevedeno na svakodnevni jezik, 2kW je jačina jednog fena za kosu ili snaga jednog većeg bojlera u kupatilu!

BROJKE

U prva dva meseca upotrebe (od polovine maja, do polovine jula 2016.) elektrana je proizvela **600 kWh**. Dok je u mrežu vratila ili „izvezla“ **300 kWh**.

SLOVA

'Elektrodistribucija je zbunjena očitanim rezultatima, i točkićem brojila koje se vrti unazad. Misleći da je neispravno, brojilo menjaju dva puta!' A zatim stiže obaveštenje: 'Prema uredbi Elektrodistribucije nije dozvoljeno da solarni paneli budu priključeni na istu instalaciju sa koje se napaja brojilo. Molimo vas da razdvojite instalacije u suprotnom biće vam obustavljena električna energija.'

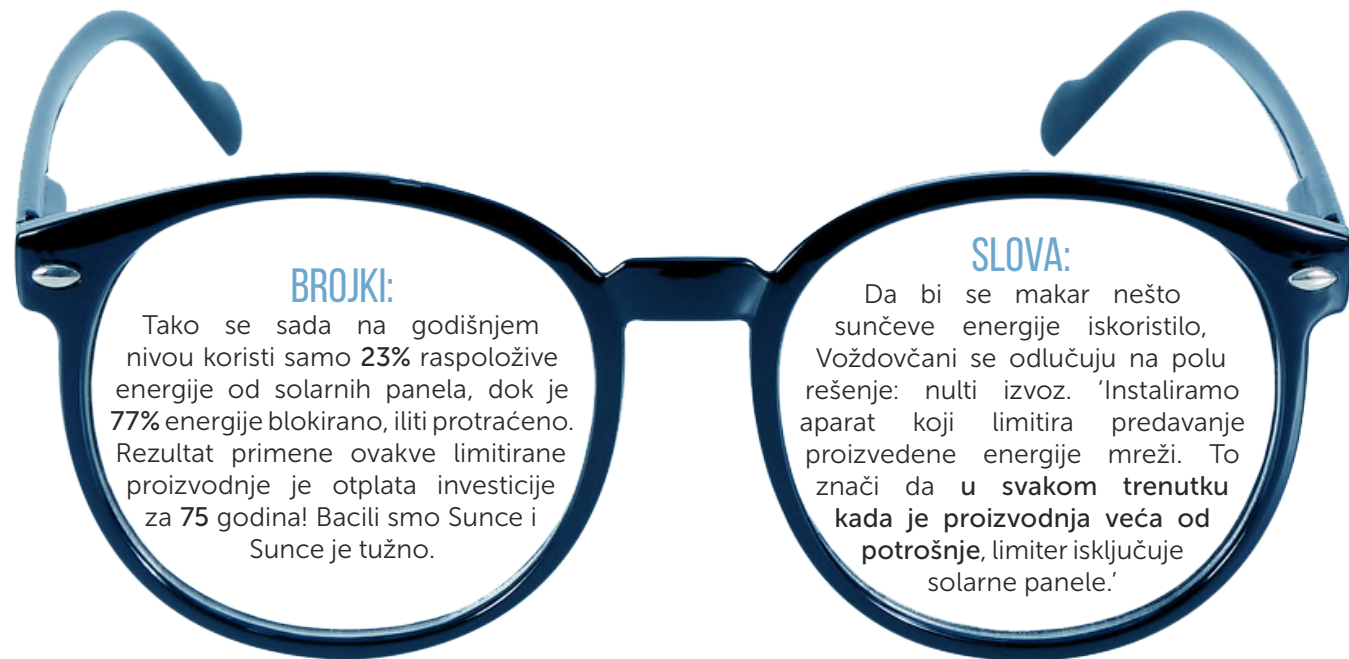
Zahteva se postavljanje posebnog brojila, koje će meriti proizvedenu energiju. Procena je da priključenje dodatnog brojila košta još oko 1.000 evra, bez dodatnih razvodnih kablova koje je neophodno sprovesti do elektrane.

Nejasna procedura za ovakve instalacije kada je u pitanju izgradnja.

Kome predati ili prodati energiju?

JOŠ...

BROJKI:

Tako se sada na godišnjem nivou koristi samo **23%** raspoložive energije od solarnih panela, dok je **77%** energije blokirano, iliti protraćeno. Rezultat primene ovakve limitirane proizvodnje je otplata investicije za **75 godina!** Bacili smo Sunce i Sunce je tužno.

SLOVA:

Da bi se makar nešto sunčeve energije iskoristilo, Voždovčani se odlučuju na polu rešenje: nulti izvoz. 'Instaliramo aparat koji limitira predavanje proizvedene energije mreži. To znači da u svakom trenutku kada je proizvodnja veća od potrošnje, limiter isključuje solarne panele.'

2.

DELOVI SLAGALICE

GDE SMO, ŠTA UČINITI?

POVRAT INVESTICIJE MALE SOLARNE ELEKTRANE POPUT VOŽDOVAČKE JE MOGUĆ **U ROKU OD 7 GODINA** (UZ NEOPHODAN USLOV DA SE ISKORISTE SVI KAPACITETI ELEKTRANE). OVAJ PRORAČUN UGLAVNOM JE PRI TRENUTNIM USLOVIMA PRIMENLJIV ZA PRIVREDNE SUBJEKTE.

Da bi mali solar 'zasvetleo' u Srbiji, iz perspektive 'prosumera' **neophodno je:**

Novčana podrška ili druga vrsta podsticaja.

Uvođenje i primena neto merenja i neto naplate.

Obezbeđivanje jasnih i jednostavnih, pa i motivišućih **informacija** za zainteresovane građane, a takođe i uvođenje 'jednog šaltera' za procedure.

Pojednostavljenje tehničkih zahteva kao što su primena monofaznog invertora, priključenje na postojeće brojilo, krajnje **jednostavne procedure** za odobravanje izgradnje.

INSTALIRANJE MINI SOLARNE ELEKTRANE, NA KROVU KUĆA I ZGRADA BI TREBALO DA POSTANE TAKO JEDNOSTAVNO KAO KUPOVINA PEĆI NA DRVA! U HOLANDIJI, NA PRIMER, U IKEA-I MOŽETE REGULARNO DA NABAVITE MALU SOLARNU ELEKTRANU, A SVE PRETHODNO POMENUTE PROCEDURE SU NEPOTREBNE.

3.

PUT DO REŠENJA
DUGI ROK I KRATKOROČNO REŠENJE

Za donošenje odluke o gradnji sunčane elektrane potrebne su jasne procedure, finansijska isplativost, te poverenje u sistem. Manjim i jednostavnim intervencijama od strane nadležnih organa mogu se efikasno i u kratkom roku stvoriti bolji uslovi za efektivnije korišćenje ovog resursa.

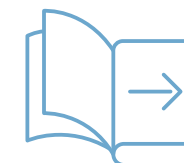
KRATKOROČNE INTERVENCIJE

Pojašnjenje člana 73 novog Zakona o planiranju i izgradnji (Službeni glasnik RS 83/2018)* – koji je zamenio član 145 prethodnog zakona – kroz vodič tj. edukaciju zaposlenih službenika u lokalnim samoupravama o primeni zakona za slučajeve izgradnje malih solarnih elektrana.

Sakupljanje i prikaz primera dobre prakse iz regiona (i EU) zarad prilagođavanja i pojednostavljenja dela ZPI koji se odnosi na male solare.

Vodič za 'male' kupce kome mogu da se obrate za ugovaranje i promenu snabdevača električnom energijom.

* Novi zakon koji je stupio na snagu 6. novembra 2018. godine, osim novog člana 73 koji stupa na snagu od 1. januara 2019. godine, i dalje ne unosi jasna objašnjenja i odrednice za građane zainteresovane za instaliranje mini solarnih elektrana.

DUGOROČNE INTERVENCIJE

Oslobađanje od balansne odgovornosti za male proizvođače električne energije.

Jednostavnije građevinske procedure za 'prosumer' model.

Promena Pravila o radu distributivnog sistema električne energije* kojima će se omogućiti neto merenje i neto naplata.

Rešavanje pitanja oporezivanja električne energije koju proizvode prosumeri.

* [http://www.epsdistribucija.rs/index.php/informacije/saopstenja/97-pravila-o-radu-distributivnog-sistema](http://www.epsdistribucija.rs/index.php/informacije/saopštenja/97-pravila-o-radu-distributivnog-sistema)

SLEDEĆI KORAK

VODIČ

Vodič za zainteresovana fizička lica
'Kako napraviti malu sunčanu elektranu u Srbiji'.

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

Izradu ovog vodiča podržala je European Climate Foundation.

—

Ovaj vodič je u značajnoj meri obogatilo iskustvo koje su stekli Marc Neelen i Ana Džokić. RES fondacija im se zahvaljuje što su mukom stečeno iskustvo podelili sa zainteresovanim građanima.